

Kolizní problematika rodinného a manželského práva

Mgr. Klára Svobodová

Manželské právo

- způsobilost uzavřít manželství
- podmínky platnosti manželství
- forma uzavření manželství
- osobní vztahy mezi manželi
- majetkové vztahy mezi manželi
- neplatnost a neexistence manželství
- zánik manželství

Rodinné právo

- určení otcovství
- vztahy mezi rodiči a dětmi
- nároky rodičů (na výživu) vůči dětem
- nároky matky vůči otci dítěte, za něhož není provdána
- osvojení
- poručenství a opatrovnictví

Kolizní problematika

- rodinné či manželské vztahy s mezinárodním prvkem
  - > různá státní příslušnost, domicil subjektů
- mezi úpravami rodinného práva v jednotlivých státech – velké rozdíly
- praktický význam kolizní úpravy je velký
- možnost výhrady veřejného pořádku

Kolizní normy v oblasti rodinného práva

- mezinárodní smlouvy (především výsledky Haagské konference mezinárodního práva soukromého, dvoustranné smlouvy o právní pomoci)
- evropské (komunitární) právo
- vnitrostátní úprava (ZMPS)

Způsobilost uzavřít manželství

- věková hranice
- příbuzenství
- jiné manželství
- duševní porucha

-> podmínky platnosti manželství

Způsobilost uzavřít manželství

- kolizní úprava

-> § 19 ZMPS

*„Způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti se řídí právem státu, jehož je tato osoba **příslušníkem.**“*

státní příslušnost (lex patriae)

Způsobilost uzavřít manželství

- > žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- > dvoustranné smlouvy o právní pomoci (bývalý východní blok) – státní příslušnost
- > žádná evropská úprava

Forma uzavření manželství

- §20 ZMPS

*„Forma uzavření manželství se řídí právem **místa, kde se manželství uzavírá.**“*

místo uzavření manželství

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – právo místa, kde se manželství uzavírá

Osobní vztahy mezi manželi

- vzájemné povinnosti manželů (věrnost, žít spolu, vzájemná pomoc, ...)
- zastupování mezi manželi

Osobní vztahy mezi manželi

- kolizní úprava

-> §21/1 ZMPS

*„Osobní a majetkové vztahy manželů se řídí **právem státu, jehož jsou příslušníky. Jsou-li manželé příslušníky různých států řídí se vztahy právem českým.**“*

společná státní příslušnost manželů

lex fori

Osobní vztahy mezi manželi

- > žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- > dvoustranné smlouvy o právní pomoci – společná státní příslušnost, společné bydliště, lex fori
- > žádná evropská úprava

Majetkové vztahy mezi manželi

- úprava majetkového režimu mezi manželi (SJM apod.)

- kolizní úprava

->§21/1 ZMPS

*„Osobní a majetkové vztahy manželů se řídí **právem státu, jehož jsou příslušníky**. Jsou-li manželé příslušníky různých států řídí se vztahy **právem českým.**“*

Majetkové vztahy mezi manželi

-> §21/2 ZMPS (smluvená úprava manželského majetkového režimu)

*„Smluvená úprava manželského majetkového práva se posuzuje podle **právního řádu, který byl pro majetkové vztahy manželů rozhodný v době, kdy k úpravě došlo.**“*

Majetkové vztahy mezi manželi

- > žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- > dvoustranné smlouvy o právní pomoci - společná státní příslušnost, společné bydliště, lex fori

Majetkové vztahy mezi manželi

-> evropská úprava

Zelená kniha o kolizním právu v oblasti úpravy majetkových poměrů v manželství, zabývající se převážně otázkou soudní příslušnosti a vzájemného uznávání

Vyživovací povinnost mezi manželi

- §21 ZMPS
- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní občanství oprávněného, společné bydliště manželů, státní příslušnost manželů

Vyživovací povinnost mezi manželi

- evropská úprava

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti

- > vyživovací povinnost, která vyplývá z rodinných poměrů
- > bydliště oprávněného
- > právo státu soudu
- > právo jiného státu
- > omezená volba práva

Rozvod manželství

- §22 ZMPS

*„Zrušení manželství rozvodem se řídí právním řádem státu, jehož **občany** jsou manželé v době zahájení řízení. Jsou-li manželé příslušníky různých států, řídí se zrušení manželství rozvodem právním řádem **českým**.“*

-> společná státní příslušnost manželů

-> lex fori

Rozvod manželství

„Jestliže by bylo třeba podle odstavce 1 použít cizího právního řádu, který by zrušení manželství rozvodem nedovoloval anebo jen za okolností mimořádně tíživých, avšak manželé nebo alespoň jeden z nich žije v ČR delší dobu, použije se práva českého.“

Rozvod manželství

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – společná státní příslušnost, lex fori

Rozvod manželství

- evropská úprava

Návrh nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č.2201/2003 ohledně příslušnosti a pravidel o právních předpisech použitelných v manželských věcech

- > právo rozhodné pro rozvod a rozluky
- > omezená volba práva
- > společné obvyklé bydliště
- > poslední společné bydliště
- > státní příslušnost
- > lex fori

Neplatnost, neexistence manželství

- prohlášení manželství za neplatné, zjištění existence manželství
  - > §22/3 ZMPS => totéž co rozvod – problematické
  - > podmínky platnosti či existence manželství – podle právního řádu, jehož je osoba příslušníkem v době uzavření manželství
  - > podmínky platnosti z hlediska formy – právní řád místa uzavření manželství

Určení otcovství

- §23 ZMPS

*„Určení (zjištění nebo popření) otcovství se řídí právním řádem státu, jehož **příslušnost** nabylo dítě narozením.*

*Žije-li dítě v ČR, může být otcovství určeno podle práva **českého**, je-li to v zájmu dítěte.*

K platnosti uznání otcovství postačí, stane-li se podle práva státu, v němž k uznání došlo.“

Určení otcovství

- > státní příslušnost dítěte
- > lex fori
- > uznání otcovství – státní příslušnost dítěte, místo, kde došlo k uznání

Určení otcovství

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – místo narození dítěte, státní občanství dítěte
- žádná evropská úprava

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- rodičovská zodpovědnost
  - > péče o dítě
  - > zastupování dítěte
  - > správa jmění dítěte

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (141/2001 Sb.m.s.)
  - > přiznání či zánik rodičovské zodpovědnosti ze zákona – právo státu obvyklého bydliště dítěte
  - > přiznání či zánik rodičovské zodpovědnosti podle dohody -> právo státu obvyklého bydliště dítěte v době nabytí účinnosti dohody

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- > výkon rodičovské zodpovědnosti – právo státu obvyklého bydliště dítěte
- > přisouzení, úprava výkonu, zrušení, omezení rodičovské zodpovědnosti rozhodnutím soudu – lex fori

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- § 24/1 ZMPS

„Vztahy mezi rodiči a dětmi, včetně výchovy a výživy, se řídí právem státu, jehož příslušníkem je dítě. Žije-li dítě v ČR, mohou být tyto vztahy posuzovány podle práva českého, je-li to v zájmu dítěte.“

-> v oblasti rodičovské zodpovědnosti nahrazen Úmluvou

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- žádná evropská úprava
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní občanství, bydliště dítěte

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem

- §24/1 ZMPS – státní občanství dítěte, lex fori
- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní občanství, bydliště dítěte

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem

- evropská úprava

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti

- > bydliště oprávněného
- > právo státu soudu
- > právo jiného státu
- > omezená volba práva (jen u zletilých dětí)

Výživné dítěte vůči rodičům

- §24/2 ZMPS

„Nároky rodičů na výživu vůči dětem se řídí právem státu, jehož příslušníkem je ten z rodičů, který nárok na výživu uplatňuje.“

Výživné dítěte vůči rodičům

- evropská úprava

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti

- > bydliště oprávněného
- > právo státu soudu
- > právo jiného státu
- > omezená volba práva

Výživné dítěte vůči rodičům

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní příslušnost oprávněného

Nároky matky vůči otci jejího dítěte

- §25 ZMPS

*„Nároky matky dítěte vůči jeho otci, za něhož není provdána, se řídí právem státu, jehož **příslušnicí** je matka v době narození dítěte.*

*Jestliže matka dítěte, která je cizí státní příslušnicí, má bydliště v ČR a otec dítěte je českým příslušníkem, řídí se nároky matky dítěte podle **práva českého.**“*

Nároky matky vůči otci jejího dítěte

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – státní příslušnost oprávněného (matky)

Nároky matky vůči otci jejího dítěte

- evropská úprava

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti

- > bydliště oprávněného
- > právo státu soudu
- > právo jiného státu
- > omezená volba práva

Osvojení

- §26 ZMPS

*„Osvojení se řídí právem státu, jehož **příslušníkem** je osvojitel.*

*Mají-li osvojující manželé různou státní příslušnost, musí být splněny **podmínky právních řádů obou manželů.***

*Jestliže by bylo třeba podle odstavců 1 a 2 použít cizího právního řádu, který by osvojení nedovoloval anebo jen za okolností mimořádně tíživých, avšak osvojitel nebo alespoň jeden z osvojujících manželů žije v ČR, použije se **práva českého.**“*

Osvojení

- §27 ZMPS

„Zdali při osvojení a podobných vztazích je třeba přivolení dítěte, nebo jiných osob a orgánů, je nutné posoudit podle právního řádu státu, jehož je příslušníkem dítě.“

-> k osvojení dítěte do ciziny je v ČR nutný souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Osvojení

- žádná mnohostranná mezinárodní smlouva
- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – stejná úprava jako v ZMPS
- žádná evropská úprava

Poručnictví, opatrovnictví

- opatrovník či poručník je ustavován soudem
  - Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (141/2001 Sb.m.s.)
- > opatření týkající se poručnictví či opatrovnictví (podmínky vzniku, zániku) – soud použije své právo

Poručnictví, opatrovnictví

- ZMPS

§28

„Podmínky vzniku a zániku opatrovnictví nad nezletilými se řídí právním řádem státu, jehož je nezletilý příslušníkem.“

-> nahrazen Úmluvou

Poručnictví, opatrovnictví

- §29 ZMPS

„Povinnost přijmout a zastávat opatrovnictví nad nezletilým se řídí právním řádem státu, jehož je nezletilý příslušníkem.“

- §30 ZMPS

„Právní poměry mezi opatrovníkem a nezletilým se řídí právním řádem státu, v němž je opatrovnický soud.“

Poručnictví, opatrovnictví

- dvoustranné smlouvy o právní pomoci – stejná úprava jako v ZMPS